

LAW AND INTERNATIONAL LAW

DOI 10.51582/interconf.7-8.04.2021.039

Chirița Valentin Pavel

doctor în drept, conferențiar universitar al catedrei „Drept penal și Criminologie”
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al RM, Republica Moldova

ELEMENTE CONSTITUTIVE OBIECTIVE ALE INFRAȚIUNII DE LUARE DE OSTATICI

Adnotare. Infrațiunea de luare de ostatici a devenit o problemă internațională stringentă în virtutea faptului că aceasta, prin pericolul pe care îl prezintă, prin formele de manifestare și prin efectele pe care le produce, depășește cadrul dreptului intern al unei țări și prezintă o amenințare pentru întreaga comunitate internațională. Gradul prejudiciabil al infracțiunii de luare de ostatici este extrem de mare. Acesta este determinat de faptul că infracțiunea dată atentează atât la securitatea publică, cât și la libertatea, inviolabilitatea, viața, sănătatea persoanei.

Cuvinte-cheie: ostatic, luarea persoanei în calitate de ostatic, reținerea persoanei în calitate de ostatic, violența fizică, violența psihică, libertatea persoanei.

Structural, componența de infracțiune este compusă din patru elemente sau, cu alte cuvinte, din patru grupuri de semne, și anume: obiectul, latura obiectivă, subiectul și latura subiectivă. Primele două grupe de semne se numesc obiective, celelalte două – subiective. La cele obiective se referă semnele ce caracterizează obiectul infracțiunii și manifestarea lui exterioară, care reflectă latura obiectivă a infracțiunii [14, p. 120].

Obiectul juridic generic al infracțiunii de luare de ostatici îl constituie anume relațiile sociale din domeniul securității publice în sensul larg al cuvântului, precum și din domeniul ocrotirii ordinii publice.

Securitatea publică este o categorie socială complicată, pentru care nici până în prezent nu a fost elaborată o concepție unică. Elucidarea conținutului conceptului securității publice și a coraportului acestuia cu conceptul „ordinea publică” este o problemă destul de dificilă.

Prin „securitate publică” se înțelege un sistem de reguli care asigură ocrotirea celor mai importante valori ale persoanei, valori materiale și spirituale ale societății, autoritatea puterii oficiale, precum și suveranitatea și inviolabilitatea teritorială a țării [6, p. 399].

Ordinea publică reprezintă un sistem de reguli de conviețuire socială ce asigură liniștea socială, funcționarea normală a organelor de stat sau obștești, precum și relațiile sociale dintre cetățeni în toate domeniile activității sociale, acceptate de societate [6, p. 399].

Conceptul de infracțiune care atentează la securitatea publică poate fi diferențiat în sens larg și în sens îngust [27, p. 447].

Securitatea publică privită în sens larg este compusă din mai multe grupe de relații sociale în domeniul: condițiilor neprimejdioase pentru viața întregii societăți; securității ecologice; sănătății populației și al moralei întregii societăți; securității intereselor proprii, sociale sau de stat în procesul efectuării diferitelor genuri de lucrări; securității intereselor proprii, sociale sau de stat în procesul manipulării obiectelor periculoase pentru societate; securității intereselor proprii, sociale sau de stat în procesul utilizării mijloacelor de transport; securității intereselor proprii, sociale sau de stat în procesul utilizării informației computerizate [27, p. 447].

În sens îngust, securitatea publică reprezintă un sistem al relațiilor sociale ce asigură condiții neprimejdioase pentru viața fiecărui membru al societății, securitatea intereselor acestuia etc. [27, p. 448].

Concretizarea obiectului juridic al infracțiunii se realizează cu ajutorul obiectului special.

Obiectul juridic special principal al infracțiunii de luare de ostatici sunt, prin urmare, relațiile sociale din domeniul securității publice, deoarece infracțiunea dată, în mare măsură, cauzează daune intereselor vitale ale întregii societăți, unui cerc larg de persoane.

Securitatea, ca o condiție a funcționării și dezvoltării societății, are la bază două criterii: obiectiv și subiectiv. Criteriul obiectiv este reprezentat de nivelul ocrotirii reale realizate prin: sistemul reglementării legislative, măsuri organizatorice privind folosirea mijloacelor materiale, realizarea acestor măsuri de către organele de

ocrotire a normelor de drept și alte organe competente. Criteriul subiectiv al securității publice este un element al psihologiei sociale, adică liniștea publică; sentimentul de protejare, de siguranță personală și a persoanelor apropiate, inviolabilitatea bunurilor; încrederea în funcționarea normală a organizațiilor și instituțiilor de stat sau obștești [23, p. 42].

Criteriul subiectiv este nu mai puțin important decât realizarea măsurilor reale de asigurare a acestei securități, deoarece lipsa de frică, panică și nesiguranță este o condiție necesară și de prima importanță pentru funcționarea unei societăți civile sănătoase.

Obiectul juridic special secundar reprezintă relațiile sociale care, meritând o ocrotire penală de sine stătătoare, în cazul altor infracțiuni sunt ocrotite împreună cu obiectul juridic special principal al acestora și cărora li se poate sau nu cauza o daună în legătură cu atentarea la obiectul juridic special principal [13, p. 116].

În același timp, este necesar să menționăm că denumirea „obiect juridic special secundar” nu are un caracter univoc, în doctrina penală unii autori îl mai denumesc: suplimentar, complementar, facultativ.

Astfel, autorii O.Iu. Rezekin și I.A. Juravlev menționează că obiectul complementar obligatoriu al infracțiunii de luare de ostatici sunt relațiile sociale ocrotite de lege, ce constituie libertatea persoanei, prin care înțelegem nu numai libertatea fizică de circulație, dar și libertatea conduitei, care exclude orice constrângere fizică [25, p. 49].

Pornind de la considerentul că dreptul la libertate al persoanei este violat în toate cazurile de luare de ostatici, iar viața sau sănătatea uneori nu sunt lezate (de ex.: în urma comiterii infracțiunii de luare de ostatici prevăzute de art. 280 alin. (1) CP), autorii menționați mai sus consideră, pe bună dreptate, că obiectul complementar facultativ al luării de ostatici îl constituie viața și sănătatea persoanei (cu excepția unor componente calificate și deosebit de calificate), precum și relațiile de proprietate etc. De exemplu, în urma luării de ostatici poate fi distrus sau deteriorat un automobil, o navă maritimă sau aeriană. Însă în cazul săvârșirii luării de ostatici cu aplicarea violenței periculoase pentru viața sau sănătatea persoanei, cu vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății, cu provocarea decesului

victimei din imprudență, sănătatea și viața persoanei trec din categoria obiectului complementar facultativ în categoria obiectului complementar obligatoriu al infracțiunii [25, p. 50].

În această ordine de idei, specificăm că, odată ce conținutul cerințelor infracționale înaintate adresatului nu sunt determinate expres de legiuitor, infracțiunea dată poate avea în calitate de obiect juridic special secundar un cerc larg de relații sociale.

În concluzie, pornind de la structurarea obiectului juridic special al infracțiunii acceptată în mare parte de doctrina autohtonă, considerăm că în calitate de obiect juridic special secundar al infracțiunii de luare de ostatici se prezintă relațiile sociale protejate de lege referitoare la libertatea persoanei, concept prin care înțelegem nu numai libertatea fizică de circulație, dar și inviolabilitatea, libertatea conduitei, care exclude orice constrângere fizică, precum și viața și sănătatea persoanei, proprietatea.

Obiectul material reprezintă entitatea materială asupra căreia se îndreaptă influența infracțională nemijlocită, prin intermediul căreia se aduce atingere obiectului juridic al infracțiunii [7, p. 151].

Așadar, corpul fizic al persoanei, privit ca o totalitate de funcții și procese organice ce mențin individul în viață, poate constitui obiectul material al infracțiunii de luare de ostatici. De asemenea, drept obiect material al respectivei infracțiuni pot apărea bunurile materiale, de exemplu în cazul comiterii luării de ostatici din interes material (art. 280 alin. (2) lit. e) CP).

Reieșind din dispoziția art. 280 CP, *latura obiectivă* a luării de ostatici se realizează prin două modalități: 1) luarea sau 2) reținerea persoanei în calitate de ostatic; și amenințarea cu omorul, cu vătămarea integrității corporale sau a sănătății ori cu reținerea în continuare a persoanei în această calitate, în scopul de a determina statul, organizația internațională, persoana juridică sau fizică ori un grup de persoane să săvârșească sau să se abțină de la săvârșirea vreunei acțiuni în calitate de condiție pentru eliberarea ostaticului.

De la bun început, pentru a fi evitată înțelegerea greșită a celor analizate în continuare, trebuie menționat că, pornind de la textul legii, amenințarea cu omorârea

ostaticului, cu vătămarea integrității corporale sau a sănătății acestuia ori cu reținerea lui în continuare în această calitate – ca semn obligatoriu al componenței infracțiunii date – este exprimată doar în adresa terțelor persoane, față de care făptuitorul își înaintează cerințele în calitate de condiții pentru eliberarea ostaticului (statul, organizația internațională, persoana juridică sau fizică ori un grup de persoane).

Oricare ar fi caracterul amenințărilor, ostaticul nu este în stare să pună la dispoziția făptuitorilor o navă aeriană, de exemplu, și să asigure plecarea ei peste hotare sau să elibereze deținuții dintr-un penitenciar, acesta (ostaticul) fiind mai degrabă un „complice involuntar” la realizarea cerințelor făptuitorilor [23, p. 46]. Cu atât mai mult, există cazuri când ostaticii nici nu bănuiesc că au această calitate și că viața lor este în primejdie (de exemplu, minerii din mina pe care făptuitorul amenință s-o arunce în aer, pasagerii trenului sau avionului pe care făptuitorul amenință să-l explodeze [8, p. 541] sau când ostaticul este în stare de comă etc.).

Pornind de la considerentul că infracțiunea dată are un scop special (silirea statului, organizației internaționale, persoanei juridice sau fizice ori a unui grup de persoane să săvârșească sau să se abțină de la săvârșirea unei acțiuni în calitate de condiție pentru eliberarea ostaticului), considerăm că introducerea în dispoziția art. 280 CP a semnelui special – amenințarea cu omorul, cu vătămarea integrității corporale sau a sănătății ori cu reținerea în continuare a persoanei în această calitate [3] – nu era absolut necesară, deoarece „silirea” în sine presupune aplicarea unei violențe psihice puternice, care poate fi exteriorizată și prin diverse amenințări.

Dat fiind faptul că legea penală nu conține definiții ale noțiunilor de „ostatic”, „luarea de ostatici” și „reținerea de ostatici”, în continuare ne propunem să efectuăm o analiză semantică a acestora.

Conform art.1 din Convenția internațională împotriva luării de ostatici, adoptată la New York la 17 decembrie 1979 și ratificată de Parlamentul Republicii Moldova prin Legea nr. 1243-XV din 18 iulie 2002, orice persoană care sechestrează sau reține o altă persoană, amenințând-o cu omorul, cu cauzarea vătămărilor corporale sau care continuă să rețină o altă persoană (ostatic) pentru a sili o terță parte, și anume: un stat, o organizație internațională, orice persoană fizică sau

juridică sau un grup de persoane, să săvârșească sau să se abțină de la săvârșirea vreunei acțiuni în calitate de condiție directă sau indirectă pentru eliberarea ostaticului comite infracțiunea de luare de ostatici în sensul Convenției [1].

Potrivit Dicționarului limbii române moderne, prin „ostatic” se înțelege persoana reținută sub pază drept garanție pentru îndeplinirea obligațiilor asumate de către statul, organizația etc. căreia îi aparține persoana respectivă [11, p. 572].

Dicționarul diplomatic definește conceptul „ostatic” în felul următor: „persoana luată sau reținută, cu sau fără amenințare cu moarte sau provocare a leziunilor corporale, cu scopul de a sili o parte terță să săvârșească sau să se abțină de la săvârșirea vreunei acțiuni în calitate de condiție directă ori indirectă pentru eliberarea ostaticului” [16, p. 375].

În baza celor menționate mai sus, considerăm că prin termenul de *ostatic* se înțelege persoana fizică luată sau reținută ilegal în scopul de a sili statul, organizația internațională, persoana juridică sau fizică ori un grup de persoane să săvârșească sau să se abțină de la săvârșirea unei acțiuni o în calitate de condiție pentru eliberarea acesteia.

Prima modalitate de realizare a laturii obiective a infracțiunii prevăzute în art.280 CP este luarea persoanei în calitate de ostatic. Și noțiunea „luarea de ostatici” necesită un demers explicativ detaliat.

Dicționarul limbii române moderne explică termenul „a lua” prin: „a prinde un obiect spre a-l ține sau spre a-l pune în altă parte” [11, p. 465]. Termenul „luare” este sinonim cu termenul „acaparare”, ce semnifică: „a pune stăpânire în mod silnic” [11, p. 4]. De aici rezultă că luarea de ostatici poate fi înțeleasă ca stăpânirea silnică a unei persoane.

În doctrina penală putem găsi mai multe definiții ale luării persoanei în calitate de ostatic.

Astfel, autorul Xenofon Ulianovschi este de părere că: „Luarea persoanei în calitate de ostatic constă în orice activitate ilegală, violentă, de limitare a libertății fizice a unei sau a mai multor persoane, de luare a lor în captivitate, lipsindu-le de posibilitatea de a se deplasa liber. De regulă, aceste acțiuni se săvârșesc cu aplicarea violenței fizice sau cu amenințarea aplicării unei asemenea violențe, în același rând

cu aplicarea armei sau altor obiecte folosite în calitate de armă. Însă luarea de ostatici poate fi săvârșită și fără aplicarea violenței, de exemplu prin înșelăciune, inducere în eroare a victimei etc.” [8, p. 540].

A lua o persoană în calitate de ostatic, consideră autorul Ivan Macari, înseamnă a o reține și a o priva ilegal de libertate drept garanție pentru îndeplinirea unor obligații asumate sau impuse. Ea poate fi luată prin diverse mijloace: pe ascuns, deschis, cu aplicarea violenței sau fără violență. O modalitate a luării de ostatici fără aplicarea violenței este prin înșelăciune [12, p. 311].

Autorul Alexandru Borodac susține opinia potrivit căreia: „Luarea de ostatici presupune răpirea ilegală deschisă sau pe ascuns a unei persoane și lipsirea ei de posibilitatea de a hotărî liber, în conformitate cu voința sa, locul de aflare sau deplasare, cu înștiințarea ulterioară a acestei persoane sau a persoanelor interesate de soarta acesteia, precum și a statului, conducătorului organizației despre cerințele înaintate în calitate de condiții pentru eliberarea ostaticului. Luarea de ostatici se poate efectua atât prin aplicarea violenței fizice sau psihice, cât și prin înșelare” [6, p. 406].

O altă definiție este dată de autorul Vitalie Țaulean, care consideră că: „Luarea de ostatici este o infracțiune de lipsire de libertate, care se caracterizează prin luarea ilegală în captivitate a unei persoane, astfel lipsind-o de posibilitatea de a se deplasa și acționa liber, în conformitate cu voința sa. Luarea de ostatici se poate realiza atât deschis, cât și pe ascuns, atât cu aplicarea, cât și fără aplicarea constrângerii fizice sau morale (de exemplu, prin inducerea în eroare a victimei)” [9, p. 610].

Un grup de autori, printre care V.S. Komisarov [18, p. 14], K.P. Anțiferov [15, p. 79], definesc noțiunea „luarea de ostatici” în felul următor: „stăpânirea ilegală, violentă a persoanei însoțită de o limitare a libertății de deplasare”. Autorul V.A. Petrov caracterizează „luarea de ostatici” drept o „limitare ilegală, prin violență a libertății persoanei” [29, p. 551]. L.A. Prohorov și M.L. Prohorova dau următoarea definiție a luării persoanei în calitate de ostatic: „stăpânirea ilegală, de obicei prin violență, a persoanei, contrar voinței sale, în scopul lipirii ulterioare a acesteia de libertate” [24, p. 378], vorbind despre o limitare a libertății persoanei primate în sensul larg al cuvântului. O altă definiție a „luării de ostatici” este următoarea: „orice

acțiune ilegală săvârșită prin violență, legată de luarea persoanei (sau a unui grup de persoane) din micromediul său, în scopul reținerii ulterioare contrar voinței sale. Violența în cazul dat poate fi atât fizică, cât și manifestată prin amenințarea reală cu aplicarea violenței” [25, p. 53]. Autorul S.M. Nikulin este de părere că „luarea de ostatici este limitarea ilegală a libertății cel puțin a unei persoane, realizată deschis sau pe ascuns, cu aplicarea violenței sau a amenințărilor ori fără aplicarea acestora” [28, p. 247]. De aceeași opinie este autorul A.V. Naumov, care menționează: „luarea persoanei în calitate de ostatic este stăpânirea ilegală a persoanei, însoțită de lipsirea acesteia de libertate, faptă realizată deschis sau pe ascuns, atât cu aplicarea, cât și fără aplicarea violenței” [19, p. 520].

Pornind de la definițiile prezentate mai sus, putem observa că autorii citați sunt unanimi în a susține că, în cazul luării persoanei în calitate de ostatic, este limitată libertatea acesteia, unii înțelegând-o în sensul larg al cuvântului, alții în sens îngust, referindu-se doar la libertatea de deplasare. Problema aplicării violenței la realizarea luării de ostatici trezește însă opinii contradictorii.

Astfel, grupul de autori citați mai sus (V.S. Komisarov, K.P. Anțiferov, V.A. Petrov, O.Iu. Rezepkin, I.A. Juravlev) susține că luarea persoanei în calitate de ostatic este întotdeauna realizată cu aplicarea violenței, iar înșelarea victimei nu este altceva decât o varietate a violenței psihice. Alți autori dintre cei menționați (Xenofon Ulianovschi, Ivan Macari, Alexandru Borodac, Vitalie Țaulean, L.A. Prohorov, M.L. Prohorova, S.M. Niculin, A.V. Naumov), dimpotrivă, sunt de părere că luarea de ostatici poate fi realizată și fără aplicarea violenței. Poziția dată, în opinia noastră, este mai acceptabilă, deși, în marea majoritate a cazurilor, luarea persoanei în calitate de ostatic are loc cu aplicarea violenței.

Luarea persoanei în calitate de ostatic poate fi săvârșită doar prin acțiune [21, p. 508], ca o formă activă a conduitei omului, o comportare conștientă și volitivă, care poate fi comisă printr-o mișcare a corpului (lovirea cu pumnul, cu piciorul, cu un obiect etc.).

Pornind de la considerentul că „luarea persoanei în calitate de ostatic”, fiind o modalitate de comitere a infracțiunii analizate, corespunde în mare parte cu denumirea art. 280 CP „Luarea de ostatici”, considerăm oportună modificarea alin.

(1) prin înlocuirea cuvântului „luarea” cu cel de „capturarea” (persoanei în calitate de ostatic). În acest sens, infracțiunea prevăzută în art. 280 CP „Luarea de ostatici”, ar avea două modalități alternative de comitere, și anume: capturarea sau reținerea.

Astfel, prin „*luarea (capturarea) persoanei în calitate de ostatic*” se înțelege: acțiunea caracterizată prin stăpânirea ilegală a unei persoane (sau a unui grup de persoane), contrar voinței sale, însoțită de o limitare a libertății acesteia, realizată deschis sau pe ascuns, cu sau fără aplicarea violenței fizice ori psihice.

A doua modalitate de comitere a infracțiunii prevăzute în art. 280 CP este reținerea persoanei în calitate de ostatic.

Dicționarul limbii române moderne definește termenul „a reține” în felul următor: „a ține pe loc, a împiedica de la ceva, a opri, a lipsi temporar pe cineva de libertate, a închide, a stăpâni” [11, p. 715]. O interpretare similară a reținerii și-a găsit reflectare în literatura de specialitate.

Astfel, autorul Alexandru Borodac este de părere că „reținerea persoanei în calitate de ostatic înseamnă interzicerea persoanei de a părăsi încăperea în care se află” [6, p. 406].

Autorul Alexei Barbăneagră, prin „reținere a persoanei în calitate de ostatic”, înțelege actul de menținere a persoanei în captivitate și imposibilitate de deplasare [10, p. 622].

A reține persoana în calitate de ostatic, menționează autorul Ivan Macari, înseamnă a o împiedica să părăsească locul unde se află în calitate de ostatic (de regulă, victima este izolată într-o încăpere, neavând posibilitatea să o părăsească) [12, p. 312].

O altă definiție, oferită de autorul Vitalie Țaulean, este următoarea: „Reținerea persoanei în calitate de ostatic se caracterizează prin faptul că persoana este lipsită de posibilitatea de a părăsi locul aflării sale (de regulă, se poate realiza prin izolarea persoanei într-o încăpere etc.)” [9, p. 610].

Autorul A.V. Naumov menționează: „Reținerea persoanei în calitate de ostatic semnifică împiedicarea posibilității persoanei de a părăsi locul aflării sale în calitate de ostatic (de regulă este vorba de izolarea persoanei într-o încăpere din care victima nu poate ieși de sine stătător)” [19, p. 520]. Autorii V.S. Komisarov [17, p. 47] și

K.P. Anțiferov [15, p. 79] definesc noțiunea „reținerea de ostatici” în felul următor: „împiedicarea ilegală prin violență a posibilității persoanei de a părăsi locul aflării sale”. Prin noțiunea de „reținere de ostatici”, menționează autorii O.Iu. Rezepkin și I.A. Juravlev, se înțelege acțiunea ilegală, realizată cu aplicarea sau amenințarea reală a aplicării violenței, în scopul de a împiedica părăsirea locului aflării persoanei reținute” [25, p. 54]. Un alt grup de autori (V.A. Petrov [29, p. 551], S.M. Niculin [28, p. 247]) dă următoarea definiție a noțiunii de reținere de ostatici: „Reținerea persoanei în calitate de ostatic este împiedicarea prin violență a reântoarcerii libertății acesteia”.

În urma analizei definițiilor prezentate mai sus, observăm că savanții sunt, practic, de acord că reținerea persoanei în calitate de ostatic se caracterizează prin împiedicarea persoanei de a părăsi locul aflării sale, cu toate că unii dintre ei vorbesc despre împiedicarea reântoarcerii libertății persoanei, ca un concept mai larg.

Totodată, observăm că unii dintre autorii sus-menționați includ în definițiile „reținerii de ostatici” elementul de violență, pe când alții, cum ar fi Alexei Barbăneagră, Alexandru Borodac, Ivan Macari, Vitalie Țaulean, A.V. Naumov, definesc această noțiune fără indicarea elementului de violență în fapta respectivă. Definițiile conceptului în cauză atestate în unele surse ne permit să conchidem că reținerea de ostatici poate fi realizată și fără aplicarea violenței. Astfel, autorii L.A. Prohorov și M.L. Prohorova sunt de părere că: „Reținerea persoanei în calitate de ostatic este împiedicarea ilegală a reântoarcerii libertății persoanei, acțiune care deseori poartă un caracter violent” [24, p. 379].

Deși practica ne demonstrează că, în marea majoritate a cazurilor, reținerea ostaticului se realizează cu aplicarea violenței fizice sau psihice, totuși ne alăturăm definițiilor autorilor citați mai sus, printre care: L.A. Prohorov, M.L. Prohorova, Alexandru Borodac, Alexei Barbăneagră, Ivan Macari, Vitalie Țaulean, A.V. Naumov, considerând că reținerea persoanei în calitate de ostatic poate fi realizată și fără aplicarea violenței. Astfel, de exemplu, în cazul reținerii ostaticului într-o încăpere, față de acesta poate să nu fie aplicată violența; caracterul violent poate să lipsească și în cazul reținerii ostaticului care se află în stare de comă. Deci,

considerăm că reținerea persoanei în calitate de ostatic poate fi realizată atât cu aplicarea, cât și fără aplicarea violenței fizice sau psihice.

Reținerea persoanei în calitate de ostatic, la fel ca și luarea de ostatici, după părerea noastră, poate fi realizată doar prin acțiune. Situația când reținerea ostaticului poate fi realizată și prin inacțiune are un caracter pur teoretic, o asemenea situație este greu de imaginat în practică, ea este una abstractă și ireală. În calitate de argumente pot servi următoarele: în primul rând infracțiunea prevăzută în art. 280 CP se consideră consumată doar după realizarea efectivă a celor două părți interconexe, și anume luarea sau reținerea persoanei în calitate de ostatic, pe de o parte, și înlăturarea cerințelor însoțite de amenințări, pe de altă parte, deci este vorba de o îmbinare între o parte și un întreg; în al doilea rând, atât luarea, cât și reținerea trebuie să fie realizate cu scopul de a sili adresatul să săvârșească sau să se abțină de la săvârșirea vreunei acțiuni, în calitate de condiție pentru eliberarea ostaticului.

Având în vedere cele expuse anterior, considerăm că prin „*reținerea persoanei în calitate de ostatic*” se înțelege acțiunea caracterizată prin lipsirea ilegală a unei persoane (sau a unui grup de persoane) de posibilitatea de a părăsi locul aflării sale, realizată deschis sau pe ascuns, cu sau fără aplicarea violenței fizice ori psihice.

Prin urmare, atât luarea, cât și reținerea persoanei în calitate de ostatic pot fi realizate cu aplicarea violenței fizice.

Potrivit Dicționarului limbii române moderne, cuvântul „violență” semnifică: constrângere, silire, forțare [11, p. 931]. Autorii O.Iu. Rezepkin și I.A. Juravlev definesc noțiunea de „violență fizică” aplicată în cazul infracțiunii de luare de ostatici în felul următor: „influența fizică intenționată și ilicită asupra victimei prin cauzarea acesteia a daunelor sănătății sau a durerii, precum și prin legarea, închiderea într-o încăpere în scopul de a-i neutraliza rezistența și de a-i reprima voința” [25, p. 55].

Art. 280 alin. (2) lit. f) CP prevede o circumstanță calificativă: „cu aplicarea violenței periculoase pentru viața sau sănătatea persoanei” [2]. Pornind de la aceasta, putem concluziona că luarea sau reținerea în calitate de ostatic, săvârșită cu aplicarea violenței care nu este periculoasă pentru viața sau sănătatea persoanei, se prezintă ca un semn al componentei de bază a infracțiunii date, stipulat în art. 280 alin. (1) CP.

Potrivit pct. 5 din Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr. 23 din 28.06.2004 „Cu privire la practica judiciară în procesele penale despre sustragerea bunurilor”, drept violență nepericuloasă pentru viața și sănătatea victimei se consideră vătămări neânsemnate (care nu au generat o dereglare a sănătății mai mult de 6 zile, nici pierderea capacității de muncă) sau aplicarea intenționată de lovituri ori săvârșirea altor acțiuni violente care au cauzat o durere fizică, dacă aceste acțiuni nu au creat pericol pentru viața și sănătatea victimei [5].

Prin „alte acțiuni violente” (ca formă de manifestare a violenței nepericuloase pentru viața sau sănătatea persoanei) se înțelege doborârea victimei de pe picioare, răsucirea mâinilor sau alte asemenea acțiuni ce au cauzat o durere fizică [8, p. 271].

În conformitate cu pct. 76 din Regulamentul de apreciere medico-legală a gravității vătămării corporale, aprobat prin Ordinul ministrului sănătății RM nr. 99 din 27.06.2003, bătăile se caracterizează prin aplicarea loviturilor multiple și repetate [4]. Ca urmare a bătăilor pot apărea leziuni sub formă de excoriații, echimoze, plăgi mici etc. Dacă în urma multiplelor lovituri la realizarea luării sau reținerii persoanei în calitate de ostatic au fost provocate daune grave sau medii ale integrității corporale sau ale sănătății, acțiunile făptuitorilor urmează a fi calificate nu în baza art. 280 alin. (1), ci în baza alin. (3) lit. b) (cu vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății) sau alin. (2) lit. f) (cu aplicarea violenței periculoase pentru viața sau sănătatea persoanei) din art. 280 CP. Chinuirea, potrivit pct. 77 al aceluiași Regulament, reprezintă acțiuni care provoacă victimei suferințe prin privațiunea de hrană, băutură sau căldură ori prin plasarea sau abandonarea victimei în condiții nocive pentru viață. Torturarea (pct. 78) se manifestă prin acțiuni care produc dureri persistente, repetate sau îndelungate (prin pișcături, biciuiri, prin împunsături cu obiecte înțepătoare, prin cauterizări cu agenți termici sau chimici etc.) [4].

După părerea noastră, luarea sau reținerea persoanei în calitate de ostatic, însoțită de violență fizică care nu este periculoasă pentru viața sau sănătatea persoanei, se poate manifesta și prin legarea mâinilor, legarea corpului, închiderea forțată într-o încăpere întunecată etc. De asemenea, un alt tip de violență aplicat în procesul realizării luării sau reținerii persoanei în calitate de ostatic poate fi și aducerea forțată a victimei la starea de ebrietate sau folosirea forțată a substanțelor

stupefiante (spre exemplu, turnarea forțată în gâtul victimei a unei cantități mari de alcool sau introducerea stupefiantului în organismul persoanei prin injecții etc.).

Totodată, atât luarea, cât și reținerea persoanei în calitate de ostatic pot fi realizate și cu aplicarea violenței psihice.

Autorul V.I. Simonov prin „violența psihică” înțelege: „influența ilicită, îndreptată asupra psihicului altei persoane în scopul de a reprima rezistența și de a supune voința acesteia voinței făptuitorului prin amenințare cu aplicarea forței fizice” [26, p. 23]. Acest punct de vedere, după părerea noastră, este cel mai aproape de adevăr, însă este necesar să fie explicat și termenul de „amenințare”. „Amenințare”, potrivit dicționarului, înseamnă îngrozire, speriere, primejduire [11, p. 25]. Astfel, „amenințarea cu aplicarea violenței” poate fi definită în felul următor: „influența psihică ilicită asupra persoanei în scopul reprimării rezistenței și supunerii voinței acesteia, prin amenințarea de a cauza daune periculoase sau nepericuloase pentru viață sau sănătate, prin demonstrarea obiectelor ce pot fi aplicate în aceste scopuri sau prin demonstrarea acțiunilor care, într-un mod clar, indică spre posibilitatea aplicării forței fizice” [25, p. 56].

Amenințarea trebuie să fie reală și efectivă. Doar în astfel de împrejurări ea poate servi drept mijloc de a paraliza voința ostaticului sau a altor persoane care încearcă să se opună acțiunilor infracționale ale făptuitorului [8, p. 541]. Aceasta trebuie să conțină în sine posibilitatea sau inevitabilitatea aplicării imediate sau într-un interval scurt de timp a forței fizice și, bineînțeles, să fie îndreptată spre asigurarea comportării victimei într-un mod convenabil pentru făptuitor. De obicei, făptuitorii impun ca ostaticii să aibă un comportament pasiv, care constă în nepărăsirea locului de reținere, abținerea de la comiterea unor acțiuni care ar putea conduce la demascarea făptuitorilor (strigăte de ajutor etc.).

Conținutul amenințărilor îndreptate nemijlocit asupra ostaticului se pot referi la: vătămarea integrității corporale sau a sănătății, omor, viol, tortură, distrugerea sau deteriorarea bunurilor, reținere în continuare etc.; precum și amenințare cu aceleași consecințe pentru rudele apropiate ale persoanei luate sau reținute în calitate de ostatic. În procesul amenințării cu violența, făptuitorii pot demonstra arme, bastoane, cuțite, pumnale, boxe și alte obiecte. Amintim aici că amenințarea cu

omorul ostaticului, cu vătămarea integrității corporale sau a sănătății acestuia ori cu reținerea lui în continuare, în calitate de semn obligatoriu al componenței prevăzute în art.280 CP, este exprimată doar adresatului cerințelor înaintate (statul, organizația internațională, persoana juridică sau fizică ori un grup de persoane).

Pot fi cazuri, menționează Xenofon Ulianoschi, când ostaticii nu știu și nici nu bănuiesc că se află în această calitate și că viața lor este în primejdie (de exemplu, minerii din mina pe care făptuitorul amenință s-o arunce în aer, pasagerii trenului sau avionului pe care făptuitorul amenință să-l explodeze etc.) [8, p. 541].

Specificul componenței de infracțiune a luării de ostatici (latura subiectivă) constă în existența unui scop special al făptuitorului, care rezidă în silirea statului, organizației internaționale, persoanei juridice sau fizice ori unui grup de persoane să săvârșească sau să se abțină de la săvârșirea vreunei acțiuni în calitate de condiție pentru eliberarea ostaticului.

Acțiunile care realizează latura obiectivă a infracțiunii date se caracterizează, de obicei, printr-o mare rezonanță demonstrativă. Lipsirea de libertate nu reprezintă un scop în sine, ci un mijloc de atingere a scopului final al făptuitorului (silirea adresatului) [20, p. 501]. Pentru aceasta, făptuitorul nu numai că nu ascunde cele comise, ci dimpotrivă, anunță autoritățile, organele de drept etc., dictează condițiile pentru eliberarea ostaticului, amenințând cu omorul, cu vătămarea integrității corporale sau a sănătății ori cu reținerea în continuare a persoanei în această calitate, în cazul în care cerințele sale nu vor fi îndeplinite.

Cerințele înaintate au un spectru larg – de la cele politice, sociale, de eliberare națională, separatiste până la cele criminale. În practica judiciară se întâlnesc mai des cerințe cu următorul conținut: încetarea operațiunilor militare; eliberarea prizonierilor; retragerea forțelor armate din anumite teritorii; anularea situației excepționale; refuzul de a semna un acord sau o convenție internațională; refuzul de a îndeplini obligațiile internaționale; eliberarea anumitor persoane din penitenciare; sistarea cauzei penale; punerea la dispoziție a mijloacelor de transport pentru a părăsi țara, a armamentului, a substanțelor narcotice, a unei sume bănești impunătoare etc. în schimbul eliberării ostaticului.

În unele situații, cerințele înaintate pot avea un caracter legitim. Este vorba de cele care se referă la exercitarea unui drept legitim al făptuitorului, și anume: angajarea la serviciu, restabilirea în funcție ca urmare a unei concedieri ilegale, achitarea restanțelor la salariu, anularea unei decizii ilegale etc.

Prin urmare, pentru calificarea infracțiunii nu are importanță dacă cerințele au fost înaintate în formă verbală sau scrisă, direct sau prin intermediari. De asemenea, nu interesează în ce constă acțiunea de a cărei îndeplinire sau neîndeplinire se condiționează eliberarea victimei și nu are importanță dacă cerințele au fost sau nu satisfăcute ori dacă ele sunt legale sau ilegale.

Reieșind din dispoziția art. 280 CP, cerințele pot fi înaintate în adresa statului, organizației internaționale, persoanei juridice sau fizice ori a unui grup de persoane.

Infracțiunea de luare de ostatici reprezintă o infracțiune cu componentă *formală* și se consideră consumată din momentul realizării efective a acțiunilor de luare sau reținere însoțite de înaintare a cerințelor adresatului (indiferent dacă acestea au fost sau nu satisfăcute), cu amenințare cu omorul, cu vătămarea integrității corporale sau a sănătății ori cu reținerea în continuare a persoanei în calitate de ostatic.

Locul săvârșirii infracțiunii de luare de ostatici, fiind un semn facultativ al laturii obiective, nu are importanță pentru calificarea faptei. Locuri de comitere a infracțiunii date pot fi: domiciliul, oficiul, magazinul, banca, școala, spitalul, penitenciarul, teritoriul ambasadei, altă încăpere, mijlocul de transport (automobilul, autocarul, trenul, nava aeriană sau maritimă) etc. Totodată, locul săvârșirii poate mărturisi despre un grad de pericol social sporit al faptei date și se ia în vedere la stabilirea pedepsei. Spre exemplu, gradul prejudiciabil va fi sporit în cazul comiterii faptei la bordul navei maritime sau aeriene, în locurile de privațiune de libertate etc. [22, p. 45].

Timpul săvârșirii infracțiunii date este de asemenea un semn facultativ, care nu are importanță pentru calificarea faptei, însă poate vorbi despre un grad prejudiciabil sporit și este luat în considerație de instanța de judecată la determinarea pedepsei. Astfel, comiterea luării de ostatici în timpul desfășurării unei manifestări de masă, sărbători etc. urmează a fi privită ca circumstanță care sporește gradul prejudiciabil al infracțiunii.

După cum am precizat anterior, infracțiunea dată poate fi săvârșită atât cu, cât și fără aplicarea violenței asupra persoanei luate sau reținute în calitate de ostatic. Luarea de ostatici cu aplicarea violenței periculoase pentru viața sau sănătatea persoanei este o circumstanță calificativă a infracțiunii.

Prin urmare, în contextul definițiilor de luare (capturare) și reținere a persoanei în calitate de ostatic prezentate mai sus, se impune reformularea redacției art. 280 alin. (1) CP, din *„Luarea sau reținerea persoanei în calitate de ostatic și amenințarea cu omor, cu vătămarea integrității corporale sau a sănătății ori cu reținerea în continuare a persoanei în această calitate cu scopul de a sili statul, organizația internațională, persoana juridică sau fizică ori un grup de persoane să săvârșescă sau să se abțină de la săvârșirea vreunei acțiuni în calitate de condiție pentru eliberarea ostaticului”* în *„Capturarea, adică acțiunea caracterizată prin stăpânirea ilegală însoțită de limitarea libertății persoanei, sau reținerea, adică acțiunea caracterizată prin lipsirea ilegală a posibilității de părăsire a locului aflării persoanei, în calitate de ostatic, realizate contrar voinței sale, deschis sau pe ascuns, cu sau fără aplicarea nemijlocit asupra ostaticului a violenței fizice ori psihice, și amenințarea cu omorul, cu vătămarea integrității corporale sau a sănătății ori cu reținerea în continuare a persoanei în această calitate cu scopul de a sili statul, organizația internațională, persoana juridică sau fizică ori un grup de persoane să săvârșescă sau să se abțină de la săvârșirea vreunei acțiuni în calitate de condiție pentru eliberarea ostaticului”*.

Nu putem să trecem cu vederea și faptul că, în redacția sa inițială, art. 280 CP cuprindea o notă: „Persoana care, benevol sau la cerințele reprezentanților autorităților, a eliberat ostaticul se liberează de răspundere penală dacă acțiunile ei nu conțin o altă componentă de infracțiune”. Nota respectivă, stipulată în alin. (4), a fost exclusă prin Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative nr. 136-XVI din 19 iunie 2008 [3].

Pornind de la analiza acestei note, putem să evidențiem două condiții (interdependente) pentru liberarea de răspundere penală a persoanei, și anume: 1) eliberarea benevolă sau la cerințele reprezentanților autorităților a ostaticului; 2) lipsa în acțiunile persoanei a altei componente de infracțiune.

Din prima condiție putem deduce că putea fi liberată de răspundere penală doar persoana care a „eliberat ostaticul”, adică persoana care a realizat deja acțiunea de luare sau reținere a persoanei în calitate de ostatic și a înaintat cerințele adresatului însoțite de amenințări, în scopul de a sili statul, organizația internațională, persoana juridică sau fizică ori un grup de persoane să săvârșească sau să se abțină de la săvârșirea vreunei acțiuni în calitate de condiție pentru eliberarea ostaticului. Cu alte cuvinte, nota articolului 280 CP putea fi aplicată doar asupra persoanei care a săvârșit componența consumată a infracțiunii de luare de ostatici.

A doua condiție pentru liberarea persoanei de răspundere penală - lipsa în acțiunile acesteia a altei componente de infracțiune - înseamnă că dacă, spre exemplu, infracțiunea de luare de ostatici a fost însoțită de omorul unei persoane, atunci persoana care a eliberat benevol ostaticul nu poate fi liberată de răspundere penală.

În viziunea noastră, nota la art. 280 CP nu era una reușită, dar ținem să subliniem următoarele.

Pe de o parte, nota respectivă a fost exclusă pe bună dreptate, iar ca argument ar putea fi invocat faptul că liberarea de răspundere penală inspiră uneori făptuitorii la comiterea noilor infracțiuni de luare de ostatici, deoarece aceștia pot considera că tactica luării de ostatici creează condiții favorabile pentru atingerea cu ușurință a scopurilor criminale fără a fi pedepsiți.

Pe de altă parte, considerăm absolut necesară existența unei note speciale, care ar stimula din punct de vedere pozitiv comportamentul făptuitorului, exprimat prin eliberarea benevolă sau la cerințele reprezentanților autorităților a persoanei luate sau reținute în calitate de ostatic. Esența notei ar trebui să fie îndreptată spre reducerea esențială a termenului de pedeapsă aplicată făptuitorului, și nu la liberarea totală de răspundere penală a acestuia.

Astfel, propunem a completa art. 280 CP cu alin. (4) în următoarea redacție: *„Persoanei care, până la momentul îndeplinirii cerințelor sale, benevol sau la cererea reprezentanților autorităților, a eliberat ostaticul, i se aplică pedeapsa în mărime ce nu poate depăși o treime din maximul celei mai aspre pedepse prevăzute la articolul dat, dacă acțiunile ei nu conțin o altă componență de infracțiune”*.

O astfel de notă ar avea un anumit rol în renunțarea făptuitorului la cauzarea de daune sănătății persoanei luate sau reținute în calitate de ostatic. De asemenea, pozitivismul acesteia este determinat și de faptul că angajații organelor de drept ar avea un temei juridic pentru a promite reducerea esențială a termenului de pedeapsă făptuitorilor pentru eliberarea ostaticilor.

Referințe bibliografice:

1. Convenția internațională împotriva luării de ostatici, adoptată la New York la 17 decembrie 1979. În: *Tratate internaționale (ediția oficială)*, vol. 35. Chișinău, 2006 (Sistemul informatic MoldLex).
2. Codul penal al Republicii Moldova nr.985-XV din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 13.09.2002, nr.128-129/1012.
3. Legea Republicii Moldova pentru modificarea și completarea unor acte legislative nr.136-XVI din 19.06.2008. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 08.08.2008, nr.145 – 151 (3238-3244).
4. Regulamentul de apreciere medico-legală a gravității vătămării corporale. Aprobabil prin Ordinul Ministrului sănătății al Republicii Moldova nr.99 din 27.06.2003. În: *Monitorul Oficial al R. Moldova*, 08.08.2003, nr.170 - 172/224.
5. Hotărârea Plenumului Curții Supreme de Justiție a R. Moldova cu privire la practica judiciară în procesele penale despre sustragerea bunurilor nr.23 din 28.06.2004 (http://jurisprudenta.csj.md/search_plen_csj.php?id=232 (vizitat 29.01.2021)).
6. Borodac A. *Manual de Drept penal. Partea specială*. Chișinău, 2004. 622 p.
7. Botnaru S., Șavga A., Grosu V., Grama M. *Drept penal. Partea generală, vol. I*. Chișinău: Cartier juridic, 2005. 624 p.
8. Brînză S., Ulianovschi X., Stati V. ș.a. *Drept penal. Partea specială, vol. II*. Chișinău: Cartier juridic, 2005. 804 p.
9. *Codul Penal al Republicii Moldova. Comentariu*, sub redacția dr. Barbăneagră A. Centrul de Drept al Avocaților. Chișinău, 2003. 836 p.
10. *Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu*. Redactor responsabil și cond. de ediție Barbăneagră A., dr. hab. în drept, prof.univ. Chișinău, 2009. 860 p.
11. *Dicționarul limbii române moderne*. București: Editura Academiei Republicii Populare Române, 1958. 961 p.
12. Macari I. *Dreptul penal al Republicii Moldova. Partea specială*. Chișinău, 2003. 509 p.
13. *Manual de Drept penal. Partea generală*. Redactor coordonator Borodac A. Chișinău, 2005. 516 p.

14. Pelin V., Chirița V. Noțiunea și importanța componentei de infracțiune. Corelația acesteia cu calificarea infracțiunii. În: Бизнес право, 2007, nr.11, p. 119-122.
15. Анциферов К.П. Ответственность за захват заложника: уголовно-правовой и криминологический аспекты. Диссертация канд. юрид. наук. Москва, 2003. 191 с.
16. Дипломатический словарь (в 3-х томах), том 1. Москва, 1984. 424 с.
17. Комиссаров В.С. Ответственность за захват заложников по УК РСФСР. În: Вестник Московского Гос. университета № 5. Москва, 1995, с. 44-53.
18. Комиссаров В.С. Преступления, нарушающие общие правила безопасности: понятие, система, общая характеристика. Автореферат дис. д-ра юрид. наук. Москва, 1997. 38 с.
19. Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации. Ответственный редактор д-р юрид. наук, проф. Наумов А.В. Москва: Юристъ, 2000. 864 с.
20. Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации. Под общей редакцией д-ра юрид. наук, проф. Скуратова Ю.И. и д-ра юрид. наук Лебедева В.М. Москва: Норма, 2001. 879 с.
21. Комментарий к Уголовному Кодексу Российской Федерации. Под общей редакцией др. юрид. наук В.М. Лебедева. Москва: Норма, 2004. 896 с.
22. Костюк М. Насилие в местах лишения свободы (социально-правовой аспект). În: Законность № 12. Москва, 1998, с. 43-46.
23. Овчинникова Г.В., Павлик М.Ю., Коршунова О.Н. Захват заложника: уголовно-правовые, криминологические и криминалистические проблемы. Санкт-Петербург: Юр. центр Пресс, 2001. 259 с.
24. Прохоров Л.А., Прохорова М.Л. Уголовное право. Москва, 1999. 480 с.
25. Резепкин О.Ю., Журавлев И.А. Захват заложника: уголовно-правовая регламентация проблемы. Москва: Юнити-Дана, 2003. 160 с.
26. Симонов В.И., Шумихин В.Г. Квалификация насильственных посягательств на собственность. Учебное пособие. Москва, 1993. 68 с.
27. Уголовное право. Общая часть. Особенная часть. Под редакцией Ветрова Н.И. и Ляпунова Ю.И. Москва: Юриспруденция, 2001. 640 с.
28. Уголовное право. Часть общая / часть особенная. Вопросы и ответы. Под редакцией д-ра юрид. наук. проф. Михлина А.С. Москва: Юриспруденция, 2000. 400 с.
29. Уголовное право. Часть общая / часть особенная. Под общей редакцией проф. Гаухмана Л.Д., проф. Колодкина Л.М., проф. Максимова С.В. Москва, 1999. 784 с.